

UDVAROK...

Ahány ház, annyi szokás és — annyi udvar. Ahány udvar, annyiféle hangulat vesz bennünket körül. Csak egy kicsit, csak egy fél percre kell megállni a lépcsőház ajtajában, az udvar küszöbén és kicsinyég felnézni az ablakokra, figyelni a muzsikáló csendet vagy a lüktető lárma harsonáját vagy azt a dalt, a kis cseléd repeső, érzelmes énekét. Valahogy úgy lehet az, hogy a holt épületek belső felén, az udvarokon a sokféle csend, a sokféle lárma, mely az utcáról ujonnan belépőt fogadja, úgy hat, mintha a ház lelke simogatná meg az embert itt belül, a mell mögött. Ó, sokszor érezzük ezt a házakban, ahol még nem voltunk, csak a „pillanat“ siető, rohanó, türelmetlen életünkben elszalad. Amint lábunk az első lépcsőfokra lép, a varázs ellian, a lábak türelmetlenül visznek az emeletre, az ajtó, a cél felé. Ha a földszinten marasztal a keresett ajtó, figyelj meg magad, míg az ajtó nyílik, megfordulsz, rád hajol a ház zengő, zajló vagy hallgató különös lelke.

A háznak, ahol lakom a Terézvárosban, bizony unalmas udvara van, csupa egyhanguság, szürke köznapiság ásit le róla. Ha derült fölötté az ég és a nap sugar be aranyozza, akkor is csak az a prózai udvar marad, mely mindig valahogy úgy fogad, amikor a lépcsőkhöz érek, hogy: „Hja, barátom, az életen valahogy végig kell vergődni, mindenbe bele kell törődni, hisz az élet rövid, nem tart soká a lőtás-futás, a sok céltalan igyekezet.“ A mi udvarunk már csak ilyen bosszantóan kiállhatatlan. Sokszor a legvirágzóbb jókedvet is elrontja. Nem tudom, önök talán szerencsésebbek az otthoni udvarukkal.

Milyen más ott kint, — „... ahol a Ferencváros hinti báját szerteszét“ egy „franzstadti“ bérkaszárnya udvarán! Itt él, örül, panaszkodik, perlekedik, táncra perdül a verklímuzsikára a ház apraja-nagyja. Hogy mosolyog ez az udvar, hogy árad itt a hullott vakolatú falakról a derű, pedig ott bent, az ajtók mögött, sokszor a gond gubbaszt. És ott ólálkodik a rettentő vendég a szükséggel, nyomorral karöltve a többi kerületek szegénylakta bérkaszárnáinak szoba-konyhás lakásaiban is, de az udvar vidul, az udvar mosolyog és a csendülő kacaj megszépíti, ékesíti a komor, lehangoló ablakokat.

A Belvárosban, ott a Ferencciek-tere, az Eskü-út mögött, az ódon uri házak udvarainak méltóságos csöndjében, mintha spinét kedves, méla hangjai lebegnének az ódivatú rácsos, négyszögletű ablakok mögül. Mintha sóhajok búgnának az ajtók, ablakok hasadékaiban és a panaszos hangok Haynauról, az Ujépület rémségeiről suttognak. A szobákban 1850-et mutat a naptár, Petőfi eltűnt a kozákllovak patái között, Kosuth Angliában süvölti a vesztett igaz ügyet. A belvárosi ház halk udvara ezekről a bus időkről hallat a csendben fájló regéket.

A budai udvarok, talán a hegyek felől beszökő illatoktól édes, romantikus hangulatba ringatják az idegeket, aki a régi egy-kétemeletes ház udvarán a sugárzó arcu ifjú keresi, aki az ajtón kilépve, újra

és újra végigéli a percet, midőn a nagy kérdés után a drága ajkak elstuttogták az igent.

És most vissza Pestre, vissza napjaink modern palotáiba, a Lipótvárosba. Itt valahogy a káprázató, meglepő, ujszerű vonalakban épített „bauhaus“ épületek udvarainak nincs hangulata. Építője valahogy kiirtotta ezekből a nagy márványkockás udvarokból a csendnek, vagy zajnak, az első benyomásnak a lélekbeható sajátságát, zamatát, varázsát. Ezek józan épületek józan udvarokkal, a lélek valahogy kissé megdermed bennük.

Tovább, tovább az idegen országok, idegen udvarok hangulata felé. Bécs... Ott, a Stefanskirche mögötti keskeny utcákban, vagy a Volksgarten környékén és a külvárosokban még Schubert muzsikál a halk udvarokban. De a Burg hatalmas udvarán már autó autó után robot a méltóságtejes árkádok alatt. A gép pöfög, zakatol Mária Terézia és Ferenc József falainak tövében, ahol aranyos hatlovas hintók fejedelmi parádéjától gyulki a jó bécsiek lelkes tekintete.

Tovább a legtündéribb, legköltoőbb és legromantikusabb udvarok honába, Olaszországba! Ó Velence, Dogepalota, az udvarok udvara, — álomudvar. Csodálatos domborművek, faragások. Most egy pár... nászutasok előbb csattant csökjük édes boldogságát rejtegetik az udvar árkádjai alatt.

Ki járt már ott a Canale Grande másik oldalán, a Rialtó hidjának közelében, egy hajdani doge: Papa-dopoli leszármazottainak palotája mellett, két ódon velencei ház közös csendbehullt udvarán? Itt, itt érezni, sejteni a

csodás Veneziát. Mintha Shylok sikolya verné fel a csendet, amint jajgatva rohan a szűk utcák során, megszőktetett szép Jessicáját siratva. Az udvar kiszáradt 500 éves kutján ülök, amott Tizian ködlik elő, az óriás, szakállával, derűs, bölcs tekintetével, amint siet a Frari-templom felé, hogy befejezze a „Mária mennybemenetelét“. Hallgat sejtelmesen a vén velencei ház udvara, egyre regéli a lélekbe hajdani mórak világraszóló dicsőségéről.

A legköltoőbb udvar Capri szigetén lehet Axel Munthe, a svéd író, orvos házában a kék sziget hegyén, a Monte Solaro oldalán.

De hajrá, suhanó gondolat-szárnyakon már feltűnnek az amerikai partok, a Szabadság-szobor, New York, a felhőkarcolók titáni városa! Lehangelők a „skyscraperok“ szűk világító udvarai, büszke felhőkbe nyúló homlokzatok mögött. A negyvenemeletes házóriások udvarainak nincs hangulata, csak bizarr hatása, amint az irtóztató magasságban a szűk falak között apró égnegyzet szomorkodik az örökös homályra kárhóztatott szűk udvar felett. A felhőkarcolóknak nincs lelke. Kérdezz meg egy amerikai magyart, hogy a legelső benyomások után nem válnak-e részére lehangolókká a felhőkarcolók? Az eget verdeső házak udvarainál tán csak a fegyházudvarok szomorubbak.

Erdősi Szilveszter.

